



5

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvueluista säädetyin lain, niin sanotun vanhustalvuelulain mukainen suunnitelma

Pöydälle 24.02.2015

HEL 2015-001023 T 06 01 02

Päätösehdotus

Sosiaali- ja terveystalvuelukunta päättää hyväksyä ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvueluista säädetyin lain 980/2012, niin sanotun vanhustalvuelulain 5 §:n mukaisen suunnitelman. Suunnitelma vuosille 2015 - 2016 koostuu kaupungin strategiaohjelmasta 2013 - 2016, Stadin ikäohjelma –nimisestä toimeenpanosuunnitelmasta, ikääntyneille tarkoitettujen Helsingin sosiaali- ja terveystalvueluiden kuvauksesta sekä Helsingin tietokeskuksen tuottamista ikääntyntyyttä väestöä koskevista tilastotiedoista.

Sosiaali- ja terveystalvuelukunta päättää esittää kaupunginhallitukselle, että suunnitelma viedään vanhustalvuelulain 5 §:n mukaisesti kaupunginvaltuustolle hyväksyttäväksi osana kaupungin strategista suunnittelua.

Esittelijän perustelut

Taustaa

Sosiaali- ja terveystalvuelukunta päätti 16.12.2014 hyväksyessään sosiaali- ja terveystalvueluviraston vuoden 2015 käyttösuunnitelman, että se käsittelee vanhustalvuelulain edellyttämän suunnitelman ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi, ja esittää, että suunnitelma viedään vanhustalvuelulain mukaisesti kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle liitettäväksi osaksi kaupungin strategiaohjelmaa.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvueluista, ns. vanhustalvuelulaki tuli voimaan asteittain 1.7.2013 alkaen. Lain tarkoituksena on tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista sekä parantaa ikääntyneiden mahdollisuuksia osallistua elinoloihinsa vaikuttavien päätösten valmisteluun ja tarvitsemiensa palvelujen kehittämiseen. Tarkoituksena on myös parantaa iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita sosiaali- ja terveystalvueluja sekä ohjausta muiden tarjolla olevien palvelujen käyttöön yksilöllisten



tarpeidensa mukaisesti ja riittävän ajoissa silloin, kun hänen heikentynyt toimintakykynsä sitä edellyttää. Lisäksi lain tarkoituksena on vahvistaa iäkkään henkilön mahdollisuutta vaikuttaa hänelle järjestettävien sosiaali- ja terveystalvelujen sisältöön sekä toteuttamistapaan ja osaltaan päättää niitä koskevista valinnoista.

Vanhuspalvelulain 5 §:n mukaan kunnan tulee valtuustokausittain suunnitella, miten lain tavoitteet kunnassa toteutetaan. Lain 5 §:n mukainen suunnitelma on tehtävä osana kaupungin strategista suunnittelua. Helsingin kaupungin strategiaohjelma valtuustokaudelle 2013 - 2016 valmistui ennen vanhuspalvelulain voimaantuloa. Vanhuspalvelulain mukainen suunnitelma vuosille 2015 – 2016 koostuu kaupungin strategiaohjelmasta 2013 - 2016, Stadin ikäohjelma –nimisestä toimeenpanosuunnitelmasta, ikääntyneille tarkoitettujen Helsingin sosiaali- ja terveystalveluiden kuvauksesta sekä Helsingin tietokeskuksen tuottamista ikääntyneitä väestöä koskevista tilastotiedoista.

Kunnan laatimassa suunnitelmassa pitää painottaa kotona asumista ja kuntoutumista edistäviä toimenpiteitä. Suunnitelmassa on arvioitava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tilaa, ikääntyneelle väestölle tarjolla olevien palvelujen riittävyttä ja laatua sekä ikääntyneen väestön palveluntarpeeseen vaikuttavia tekijöitä. Suunnitelmassa on määriteltävä tavoitteet ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä ikääntyneelle väestölle tarjottavien palvelujen määrän ja laadun kehittämiseksi sekä toimenpiteet, joilla kunta vastaa tavoitteiden toteutumisesta. Suunnitelmassa on määriteltävä kunnan eri toimialojen vastuut toimenpiteiden toteuttamisessa ja miten toimitaan yhteistyössä. Kunnan on otettava suunnitelma huomioon, kun valmistellaan ikääntyneen väestön asemaan ja iäkkäiden henkilöiden tarvitsemiin palveluihin vaikuttavia kunnan päätöksiä.

Helsingissä lain mukaista suunnitelmaa toteutetaan monihallintokuntaisesti sosiaali- ja terveystalvelviraston koordinoimana ja osana kaupungin strategiaohjelmaa käyttämällä toimeenpanosuunnitelmana Stadin ikäohjelmaa. Kaupunginvaltuuston 24.4.2013 hyväksymä Helsingin kaupungin strategiaohjelma sisältää useita eri hallintokuntia sitovia ikääntyneisiin liittyviä tavoitteita, joissa on huomioitu Helsingin ikääntyneen väestön palvelutarpeet sekä toimintakyvyn ja osallisuuden edistäminen. Kukin hallintokunta toteuttaa näitä tavoitteita ja toimenpiteitä omassa toiminnassaan. Hallintokuntien tulee myös arvioida päätöksensä vaikutukset kuntalaisten terveyteen ja hyvinvointiin päätösesitysten valmistelussa. Helsingissä on käytössä kaupunginjohtajiston johtajistokäsittelyssä hyväksymä toimintatapa ”Nopea terveys- ja hyvinvointivaikutusten



arviointi päätösesitysten valmistelussa” (12.3.2008 § 24, päivitetty 2.4.2014 § 34).

Stadin ikäohjelmaa on tehty yhdessä

Stadin ikäohjelmaa on valmisteltu laajapohjaisessa verkostossa, jossa on ollut kattavasti osallistujia eri virastoista ja liikelaitoksista, järjestöistä, vanhusneuvostosta ja palvelukeskusten asiakasneuvostoista. Asukastilaisuuksissa koottiin mielipiteitä siitä, mikä Stadin ikäohjelmassa on ikääntyneille tärkeintä. Asukastilaisuuksien teemat noudattivat hyvän ikääntymisen turvaamista ja palvelujen parantamista koskevan laatusuosituksen teemoja. Lisäksi terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisen teema on kulkenut mukana ohjelman valmistelussa. Verkoston työskentelyssä on huomioitu myös heikoimmassa asemassa olevat ikääntyneet. Suunnitelmaa on käsitelty sekä sosiaali- ja terveystalouden että sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelut –osaston henkilöstötoimikunnissa 9.2.2015.

Yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet

Verkoston tapaamisissa ja asukastilaisuuksissa tunnistettiin selkeitä kokonaisuuksia, joihin keskittymällä voidaan lisätä helsinkiläisten ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä. Laaja-alaisen yhteistyön avulla on mahdollista edelleen syventää mukana olevien toimijoiden ymmärrystä ja etsiä yhdessä uudenlaisia keinoja ikääntyneiden terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi. Stadin ikäohjelmassa kuvataan nämä yhteisesti sovitut toimenpidekokonaisuudet vuosille 2015 - 2016, niiden tavoitteet, vastuutahot ja muut osallistajat. Toimenpiteet toteutetaan voimassa olevan taloussuunnitelman ja talousarvion mukaisin käytettävissä olevin voimavaroin.

Toimenpiteiden sisältöteemat ovat:

1. Tieto käyttöön ja voimaa vaikuttamiseen

Ikääntyneiden mahdollisuudet aktiiviseen osallistumiseen, vaikuttamiseen ja tiedon saantiin turvataan kaupungin strategiaohjelman ja esteettömyyslinjausten mukaisesti.

2. Iätöntä asumista

Ikääntyneiden asumista parannetaan ja kotona asumisen mahdollisuuksia lisätään.

3. Luotuja liikkumaan



Lisätään ikääntyneiden mahdollisuuksia liikkumiseen, liikuntaan ja arkiaktiivisuuteen toteuttamalla asunto-ohjelman ja strategiaohjelman tavoitteita sekä terveyslautakuntasuosituksia ja esteettömyyslinjauksia.

4. Muistiystävällinen Helsinki

Otetaan huomioon kasvava muistisairaiden määrä Helsingin kaupungin strategiaohjelman mukaisesti. Väestön ikääntymisestä johtuen muistihäiriöistä kärsivien kuntalaisten määrä lisääntyy lähivuosina merkittävästi. Eri toimijoiden välisellä yhteistyöllä tuetaan toimintakykyä ja kotona asumista. Yhteistyön tavoitteena on turvata mahdollisimman hyvä elämänlaatu muistihäiriöistä ja -sairauksista kärsiville kuntalaisille ja heidän läheisilleen ja mahdollistaa muistihäiriöisten ihmisten aktiivinen toimijuus oman elämänsä suhteen.

5. Käyttäjälähtöiset palvelut

Järjestetään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut lainsäädännön ja laatusuosituksen mukaisesti ja asukkaita ja asiakkaita kuullen.

Ikäohjelman viittä toimenpidettä viedään eteenpäin yhteistyöverkostoissa, jotka organisoituvat, kun suunnitelma on käsitelty sosiaali- ja terveyslautakunnassa. Toimenpiteet toteutetaan vuosien 2015 - 2016 aikana. Yhteistyöverkostot voivat halutessaan muuttaa verkostojen kokoonpanoa tarpeelliseksi katsomallaan tavalla. Verkostot ovat avoimia yhteistyön muotoja eivätkä edellytä toimiakseen erillisiä nimeämispäätöksiä. Verkostojen tarkoitus on varmistaa toimenpidekokonaisuuksien valmistelun ja päätöksenteon koordinointi hallintokunnissa.

Ohjelman seurannassa vanhusneuvostolla on keskeinen rooli. Vanhusneuvostolle raportoidaan toimenpiteiden etenemisestä vuosittain. Helsinkiläiset ikääntyneet olivat merkittävässä roolissa tuottamassa tärkeitä teemoja asukastilaisuuksissa. He ovat mukana seuraamassa edistymistä myös maaliskuussa 2015 järjestettävissä asukastilaisuuksissa, joissa käsitellään laadittua Stadin ikäohjelmaa. Ohjelman toteutumisesta ja verkostojen toiminnasta kerrotaan aktiivisesti käyttäen eri tiedotuskanavia. Stadin ikäohjelmalle tehdään Internet-sivut kevään 2015 aikana.

Uusi vanhusneuvosto kokoontuu ensimmäisen kerran 11.3.2015 ja laatii lausuntonsa Stadin ikäohjelmasta 31.3.2015 mennessä kaupunginhallitukselle.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi



Stadin ikäohjelmassa näkökulmana on koko ikääntynyt väestö. Lisäksi kiinnitetään huomiota erityisesti heikoimmassa asemassa oleviin iäkkäisiin henkilöihin. Ikääntynyt väestö kokonaisuudessaan on terveys- ja hyvinvointivaikutusten arvioinnin näkökulmasta erityisryhmä, vaikka ei olekaan ryhmänä yhtenäinen vaan hyvinkin moninainen. Ikääntyneet ovat osallistuneet ohjelman valmisteluun ja osallisuus näkyy myös ohjelman toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Vaikutusten arviointi on tehty tarkastelemalla kahta vaihtoehtoa:

0-vaihtoehto: Terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä sekä palvelujen saatavuutta edistetään nykyisillä tavoilla.

1-vaihtoehto: Terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä sekä palvelujen saatavuutta edistetään Stadin ikäohjelmassa kuvatuilla tavoilla.

Vaihtoehto 0: Helsingissä on pitkät perinteet poikkihallinnollisesta yhteistyöstä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä edistäviä palveluja on runsaasti. Tällä hetkellä palveluja suunnitellaan ja tuotetaan kuitenkin enimmäkseen oman hallintokunnan perustehtävästä käsin. Laaja-alainen kokonaisuusien hallinta ei toteudu parhaalla mahdollisella tavalla. Toimijoiden yhteistyössä syntyvää monialaista kehittämistä ja oppimista ei päästä hyödyntämään riittävästi terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi.

Vaihtoehto 1: Ikäohjelma kokoaa Helsingin kaupungin hallintokunnat ja muut toimijat yhteen sovituissa toimenpidekokonaisuuksissa, jolloin niiden edistäminen on aiempaa koordinoitumpaa, tehokkaampaa ja asiakaslähtoisempää. Eri toimijat tuovat asiantuntemuksensa yhteisten teemojen kehittämiseen, ja monipuoliset palvelumahdollisuudet saadaan hyödynnettyä laajasti ja monipuolisesti terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi sekä tasa-arvon edistämiseksi.

Sekä asukkaat että asiantuntijat tunnistivat samoja kehittämistarpeita ohjelman toimenpidekokonaisuuksissa. Palvelujen saatavuutta edistetään ohjaten julkisen liikenteen käyttöön ja arkiaktiivisuuden lisäämiseen. Tiedonsaantiin, vaikutusmahdollisuuksiin, asumiseen ja elinympäristön esteettömyyteen kiinnitetään huomiota. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja järjestetään lainsäädännön ja laatusuosituksen mukaisesti ja asukkaita ja asiakkaita kuullen.

Kaupunkitasoisen Stadin ikäohjelman toteuttaminen tukee väestön terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisen tavoitetta.

Esittelijä

virastopäällikkö
Hannu Juvonen



10.3.2015

Sotep/5

Lisätiedot

Juha Jolkkonen, osastopäällikkö, puhelin: 310 52482
juha.jolkkonen(a)hel.fi
Helena Soini, erityissuunnittelija, puhelin: 310 46933
helena.soini(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Stadin ikäohjelma_ltk_24022015
- 2 Helsingin sosiaali- ja terveyspalvelut ikääntyneille
- 3 Tilastotietoja ikääntyneestä väestöstä

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Tiedoksi

Kaupunginhallitus